

DEMETER CSANÁD

EURÓPA EGYIK LEGKIEMELKEDŐBB KLIMATIKUS GYÓGYHELYE?

HARGITAFÜRDŐ FEJLESZTÉSI TERVE 1940–1944 KÖZÖTT

A második bécsi döntés (1940. augusztus 30.) után Észak-Erdély visszakerült Magyarországhoz, és elkezdődött a visszacsatolt területek modernizálása, felzárkóztatása. Székelyföld (ez alatt értjük Maros-Torda, Csík, Háromszék és Udvarhely megyéket) társadalmi és gazdasági helyzete volt a legrosszabb a visszatért területek közül, hiszen az itteniek többnyire állattenyésztéssel és mezőgazdasági termeléssel foglalkoztak, amelynek jövedelmezősége messze alulmaradt a többi megyéhez képest.¹ Ez egyrészt a földrajzi adottságoknak, a földeket felosztó örökösödési jognak volt köszönhető, hiszen a birtokok felaprózódtak, másrészt a kistermelők termék-előállításának hatékonysága nagyon alacsony szinten mozgott. A bécsi döntéssel megszűnt a székely munkaerőt foglalkoztató ipari települések elérhetősége (Brassó, Szeben, Medgyes, Temesvár), mert ezek Romániához kerültek, így több mint 3 ezer hazatérő székely vált munkanélkülivé.²

Ami a lakosságot illeti, Székelyföld népessége 28,7%-át tette ki Észak-Erdélynek, Maros-Torda megye kivételével abszolút magyar többségről beszélhetünk (Csík 87,6%, Háromszék 93,9%, Maros-Torda 61,5%, Udvarhely 97,3%).

A magyar hatóság felismerve a régió felzárkóztatásának szükségességét, kidolgozta Erdély és Székelyföld fejlesztési, modernizációs terveit. Az utóbbi esetben az infrastruktúra kiépítése jelentette az elsőbbséget, ugyanakkor a városok fejlesztése mellett, a természeti adottságoknak megfelelően az idegenforgalom fellendítése is prioritásnak számított. Így például Csíkszereda városfejlesztési tervei³ mellett az egyik kiemelten fontos beruházás a településhez tartozó fürdők és turistahelyek kiépítése volt, hiszen ezek biztosíthatnak hosszú távon jövedelmet a településnek. Szász Gerő polgármester felkérte Piskolthy Ferencet, az Iparügyi Minisztérium főmérnökét, hogy a város

¹ OLÁH Sándor: *Kivizsgálás. Írások az állam és a társadalom viszonyáról a Székelyföldön, 1940–1989*, Pro-Print Könyvkiadó, Csíkszereda, 2008, 17–19. p.

² *Uo.*, 25. p.

³ DEMETER Csanád: *Dokumentumok a csíkszeredai településrendezésről 1940–1944 között*, *Areopolisz – Történelmi és társadalomtudományi tanulmányok XII.*, Hargita Megyei Hagyományőrzési Forrásközpont – Areopolisz Egyesület, Székelyudvarhely, 2012, 215–234. p.

urbanizációs terve⁴ mellett készítse el Zsögödfürdő és Hargitafürdő rendezési terveit is.⁵

Csíkszereda urbanizációs tekintetben köztudottan lemaradt a szomszédos városokhoz képest, éppen ezért nagyobb állami támogatásra számított, és igyekezett mindent lehetőséget kihasználni. Népesség- és területi növekedését a szomszédos Taploca, Zsögöd és Somlyó beolvasztásával próbálta megteremteni.

Egyes merész elképzelések szerint Csík olyan gazdasági és társadalmi változásokon eshetett volna át, hogy méltán a *Keleti Svájc*nak nevezhették volna. Ezt azzal indokolták, hogy a település nem csupán egy a megyeszékhelyek közül, hanem természeti kincsekben gazdag terület, három fürdő veszi körül, így az urbanizálódás elengedhetetlen következménye, hogy egy turisztikai-, és sportközpont alakuljon itt ki. Ehhez még ha hozzávesszük a híres búcsújáró helyet, Csíksomlyót, amely ősi kegyhely és egyben üdülő, akkor mindenki számára világos a város vezető szerepe Székelyföldön.⁶ Ezt arra alapozták, hogy 1940 őszétől hazafias cselekedetnek számított az anyaországi magyarok számára, hogy ellátogassanak Erdélybe, sőt kötelezővé vált az ősi székely-magyar föld történetének megismerése.⁷ A turistaforgalmat az Országos Magyar Vendégforgalmi Szövetség és az Országos Magyar Idegenforgalmi Hivatal igyekezett lebonyolítani. Ezen szervezetek három célterületre koncentráltak:

1) Kalotaszeg és Kolozsvár;

2) Székelyföld: Marosvásárhely, Szováta, Csíkszereda és környéke (Hargitafürdő, Tusnádfürdő), Udvarhelyszék, Háromszék, Gyilkos-tó vidéke, Borszék;

3) Radnai- és Borsai-havasok vidéke (főleg a téli sportok miatt).⁸

Az idegenforgalmi hivatal elnöke az 1942 márciusában szervezett marosvásárhelyi fürdőügyi és idegenforgalmi konferencián három kategóriába sorolta a legjelentősebb erdélyi üdülőket. Az első kategóriába a nagyobb vendégforgalommal rendelkező helyek tartoztak, mint Szováta, Borszék, Gyilkos-tó, Tusnád, a másodikba a kulturális értékekkel rendelkező városok (Kolozsvár, Marosvásárhely), míg a harmadikba azok a turistahelyek, ahol akkor csak a természeti adottságok voltak meg.⁹

⁴ Uo., 216. p.

⁵ Román Nemzeti Levéltár Hargita Megyei Hivatala, Csíkszereda [Serviciul Județean Harghita al Arhivelor Naționale, a továbbiakban: RNLHmH] Fond: Lucrări privind sistematizarea orașului, 59/1943. dosszié, 74. f.

⁶ OLÁH: i.m., 134. p.

⁷ ABLONCZY Balázs: *A visszatért Erdély 1940–1944*, Jaffa Kiadó, Budapest, 2011, 190. p.

⁸ Uo., 189. p.

⁹ Uo., 195–196. p.

Az alábbiakban Hargitafürdő modernizációs programját igyekszünk röviden bemutatni, hiszen ez az üdülőhely kiemelt figyelemben részesült az 1940-es évek elején, tervezői egy európai szintű gyógyfürdő képét előlegezték meg. Hogy mitől is volt ennyire közkedvelt a közel 1400 méter magasságban fekvő Hargitafürdő? Elsősorban az itt működő mofettái és ásványvizei, ugyanakkor a vadregényes tájai és nem utolsósorban a téli sportok miatt.

A 19. század elején fedezték fel a széndioxiddal együtt száraz gáz formájában kiáramló kénhidrogén-gőzölgéseket, amelyeket mofetták építésével közhasznúvá tettek, és a fürdő *büdösgödör*ként országos hírnevet szerzett. Az itt található borvízforrások (Szemvív, Főborvív, Farkas kútja, Pataki borvív, Magdolna borvív, Régi borvív, stb.) vasat, széndioxidos, kénhidrogénes vizet tartalmaznak. A Szemvív-forrás nagy mennyiségű timsót is magában foglalt, ezért szív- és érrendszeri megbetegedések, illetve krónikus gyulladások esetében javasolták.¹⁰ Ez kiegészült a hideg szénsavas fürdőkkel (Lobogó, Valató vagy Apafi fürdő), melyek szintén gyógyhatásúak. Bányai János szerint Apafi Mihály erdélyi fejedelem itt kezeltette betegségét, és ezért őrzi máig az egyik fürdő az ő nevét.¹¹

Az 1920-as években, az EKE csíkszeredai osztályának köszönhetően kezdtek el modernizálni az üdülőtelepet, ekkor építették a két kengődör fölé a faházakat, emellett kialakították a melegfürdőt, a kápolnát, és egy-két villa is elkészült.¹² A román katonaság a bekötőút alapjának a földmunkálatait elkezdte, viszont ezek a fejlesztések nagyon lassan haladtak a szűkös anyagi keretek miatt.

Az 1940-ben idelátogató turisták és természetjárók elég lehangoló képet rajzoltak a korabeli Hargitáról:

Az első bécsi döntés alapján visszatért felvidéki területeken és a visszafoglalt Kárpátalján a magyar természetjárók elég fejlett turistakultúrát találtak. Sajnos ezt nem írhatjuk azokról az észak-erdélyi területekről, amelyek 1940. év őszén tértek vissza magyar fennhatóság alá.

Erdélynek azon részei, ahol kényelmes menedékházak, jelzett és gondozott turistautak vannak, majdnem teljes egészében Románia területéhez tartoznak. Különösképpen Erdély legmagyarabb hegye, a Hargita, még 1940 őszén is a maga vad rengeteg erdőivel, minden turistaalkotás nélkül fogadta az oda érkező természetjárókat. Az a pár megjelölt út, amelyet a román uralom idején az EKE csíkszéki osztálya jelzett, vagy a madarasi Hargita-csúcs alatt épített kétszobás vadászház, amely a bécsi döntés évében le is égett és a „Király Kutya” melletti kis vadászház, amelyet már

¹⁰ L.: Hargitafürdő honlapján: <<http://www.hargitafurdo.ro/index.php?m=2>> (letöltve: 2015. 04. 10.).

¹¹ Uo.

¹² Uo.

le is bontottak, – nem nevezhetők turista-alkotásoknak. Évekkel ezelőtt, mikor a Déli-Kárpátok teljes kényelmét nyújtó menedékházai után a székelly Hargitát jártuk és ott sátorban vagy szénatartó csűrőkben aludtunk, mindig vágyakozva gondoltunk arra az időre, mikor Erdélynek ezen természeti szépségekkal gazdagon megáldott vidékén is menedékházakat, jól jelzett utak könnyítik meg a természet barátainak a Hargita bejárását és teszik lehetővé, hogy kitűnő síterepein télen hosszabb ideig is tartózkodhassanak.¹³

A természetjárók köre és a sportkedvelők csoportja látva a mostoha körülményeket az illetékes minisztériumhoz, sportegyesületekhez, civil szervezetekhez fordultak segítségért a Hargita barátságosabbá tétele érdekében. Ebben támogatóra találtak dr. vitéz Tárczay Felicides Román miniszteri osztályfőnök személyében, aki felkarolta az ügyet, és a magyar sport iránti szeretetből megtett mindent, hogy a székelly ifjúság megfelelő sportolási lehetőséget kapjon.¹⁴ Az ő közbenjárásával kezdték el építeni a két turistaszállót a Hargitán.

Az 1942-es év eseményekben dús időszak volt Hargitafürdő számára, hiszen ekkor épült ki teljesen a 7 kilométeres bekötő út, ami lehetővé tette a gépkocsival való közlekedést a fürdőre (addig csak gyalogosan vagy szekeren lehetett megközelíteni), ugyanakkor megépültek az első üdülőházak.

1942. augusztus 1-jén dr. Varga József kereskedelmi és közlekedésügyi miniszter nyitotta meg a forgalmat a Tolvajostető és Hargitafürdő között, amely a sűrű erdő által borított festői tájon biztosította az autók számára a biztonságos közlekedést egészen az 1350 m magasán fekvő Uz Bencze menedékházig.¹⁵ A turisták kényelmére buszjáratot indítottak az illetékesek (augusztus 18-án indult az első járat) MÁVAUT-járatként, amely a Tolvajostetőn kialakított váróteremtől szállította az utasokat a menedékházig és vissza, naponta egyszer (később kétszer), ugyanakkor ez az állomás a turistamelegedő szerepet is betöltötte.

A beruházások kieszközölésében aktívan részt vett az Országos Magyar Idegenforgalmi Hivatal csíkszeredai kirendeltsége, amelyet Székely Géza vezetett.¹⁶

A másik jelentős megvalósítás a Nyirő József híres regényalakjáról elnevezett Uz Bencze menedékház felépítése volt, amelyet 1942. augusztus 2-án avattak fel az EKE csíkszéki osztálya jóvoltából a csicsói Hargitán.¹⁷ Ez a székelly stílusban épült szálló (Schmidt József építész-mérnök tervezte) egy kő-

¹³ Dr. BORBÁTH Samu: Turistaalkotások a Hargitán, *Erdély – Honismertető folyóirat*, XXXIX. évfolyam, 351. szám, 1942/10., 146. p.

¹⁴ *Uo.*, 147. p.

¹⁵ *Uo.*, 147–148. p.

¹⁶ OLÁH: *i.m.*, 132. p.

¹⁷ Dr. BORBÁTH: *i.m.*, 147. p.

alapra épült emeletes faszerkezetű turistaház volt, két nagy közös hálóteremmel, kettős ágyakkal, és 30 férőhelyet biztosított. Ezen kívül két egyágyas, négy kétágyas, és két háromágyas szoba gazdagította az épületet. Borbáth Samu a következőképpen írja le a szálló berendezéseit: „A szobákban matraccal, pokróccal, párnával és lepedővel ellátott sodronyos vaságyak, beépített szekrény, asztal, szék és mosdó van. A ház földszintjén nagy étkező és tágas hall teszi kényelmesebbé az itt tartózkodást. A menedékházban konyha is van, de ez idő szerint meleg ételt nem lehet kapni. Nyáron a fürdőtelep vendéglőjében jól lehet étkezni.”¹⁸

A menedékház egész évben tárt karokkal várta a természetjárókat, a síelőket, a pihenni vágyókat, és majdnem mindig teltházzal dicsekedhetett. Itt megjegyezzük, hogy 1942. augusztus 30-án a székelyudvarhelyi Hargita Testező Egylet Tárczay Felicides Román miniszteri osztályfőnök jelenlétében megnyitotta a Madarasi-Hargitán a Hargita-menedékházat, amely 1650 méter magasan épült, és körülbelül 100 személynek biztosított elszállásolási lehetőséget.¹⁹

A két menedékházat egy kék jelzéssel ellátott, 16 km hosszú, a hegygerincen átvezető turistaút kötötte össze, amely az egyik közkedvelt túrázó helyszínné alakult a Hargitán.

Hargitafürdő fejlesztésének tovább folytatását Csíkszereda város igyekezett a kezébe venni. A város addig is támogatott minden beruházást a vonzáskörzetéhez tartozó fürdőről. Amint már említettük, a városfejlesztési terve mellett a polgármester felkérte Piskolthy Ferencet, az Iparügyi Minisztérium főmérnökét, hogy mérje fel Hargitafürdő idegenforgalmi lehetőségeit. Ez megvalósult, hiszen a 701/1942-es számú iratot a Magyar Királyi Iparügyi Minisztérium elkészíttette, Piskolthy és Gondos Gyárfás főmérnökök vezetésével. Bevallásuk szerint a fürdő fejlesztési tervénél elsősorban a természeti adottságokat vették figyelembe, hiszen ezek határozták meg a turistahelyet.

Az alábbiakban ismertetjük a beszámoló egyes részeit:

Hargitafürdő fejlesztési tervvezete

1. Természeti adottságok:

Földrajzi fekvésénél fogva Hargitafürdő az 1800 m magas Hargita délkeleti lejtőjén 1400 m magasságban fekszik, nagyrészt szélmentes völgyben. A fürdő területe úgy nyáron, mint különösen télen erősen napsütéses. A hőmérséklet nyáron kellemesen hűvös, télen enyhe, nem túl hideg. A hőmérséklet kedvező alakulásának az oka a gyakori, de rövid ideig tartó csapadék. A terület vulkanikus andezitből és kisebb részben

¹⁸ Uo., 149. p.

¹⁹ Uo., 147. p.

hordalékos fehéröldes lerakodásból áll (kaolinban dús). A fürdő területén két csoportban vannak feltárva a hideg szénsavas kénes borvízforrások. A jelenlegi forrásoktól délre mintegy 500 m távolságban fekszenek a feltáratlan úgynevezett Apafi borvízforrások. A fürdő területén egyébként több édesvízforrás és kis vízhozamú, de állandó édesvízcsermely is van. A fürdő területén még két feltárt kénkigőzölgő hely is található. Egyébként az egész terület tiszta fenyőerdővel van borítva, pormentes tiszta levegőjű.

2. Társadalmi adottságok:

A fürdőhely gyógyító ereje már ősidők óta közzismert volt. Írásos nyomok beszélnek arról, hogy a XVII. században Apafi Mihály erdélyi fejedelem itt gyógyította reumáját. A környék lakossága azóta is szívesen kirándul ide ki, és ma is közzismert gyógyfürdője a környéknek. Mivel a fürdő területe közigazgatásilag Csíkszecső községhez illetve a csíkszecsői közbirtokossághoz tartozik, a fürdő fejlesztésére anyagi lehetőségek nemigen álltak rendelkezésre. Ennek következtében a fürdő jelenlegi üzemi épületei régiek, elhanyagoltak és teljes átépítésre, rendezésre szorulnak.

A 20 éves román uralom is hamar felismerte a fürdőnek különösen a bazedovosokra vonatkozó gyógyító erejét, mert Romániából a bazedovosok nagy részét ide irányították.

Összevetve a múlt tapasztalatait megállapíthatjuk azt, hogy Hargitafürdő hatféle lehetőséget nyújt a társadalomnak. Üdülés, klimatikus gyógyhely, sportok (nyáron fürdés, télen sí, rodli stb.), vadászat, halászat, turisztika. Ez a sokféle lehetőség mind nagyvonalú kihasználásra vár. A román uralom alatt készült egy általános rendezési terv. Ez azonban csak községi viszonylatban, a község tulajdonát képező területen adta meg a fejlesztés általános irányelveit és inkább hétfélig telepnek minősíthető, tehát nem olyan tervezet, amely annak a sok természeti adottságnak a kihasználására alkalmas volna, amely itt adódik. Ennek a rendezési tervnek alapján a telekosztást végre is hajtották és vagy 12 üdülőház fel is épült. Ettől függetlenül felépült az Uz Bence turistaház, épül a katonai tiszti üdülő és egy új szálló is tervbe van véve.

A fürdőfejlesztés terén megvalósítandó különféle feladatok

1. Közlekedés:

Hargitafürdő a Csíkszereda székelyudvarhelyi 456. számú főközlekedési út 14½ km szelvényéből kiágazó és ebben az évben kiépített úton közelíthető meg. Csíkszeredától összesen 21 km távolságra. A fürdő fejlesztési kérdéseinél ennek a 6,5 km-es út kiépítésének volt a legnagyobb jelentősége, mert mindaddig a fürdőtelepet közlekedési eszközökkel megköze-

líteni nem lehetett. A kiépített út a fürdő központjában végződik. A jövő fejlesztési tervzetének elkészítésénél eldöntendő volna elsősorban az, hogy mi lesz az út további sorsa. Idegenforgalmi szempontból két célja lehet az út további fejlesztésének. Az egyik, felvinni a Hargita tetőre, a másik levinni Székelyudvarhely felé, ezzel a fürdő életébe bekapcsolni a Hargita nyugati részén elterülő városokat és községeket is.

Megjegyezzük, hogy a román uralom alatt a román katonaság a tetőre vezető út földmunkájának egy részét elkészítette, kb. az 1600 méteres magasságig.

Mivel a kereskedelmi kormányzat tervbe vette a Csíkszereda–Székelyudvarhely összekötő vasút megépítését és ez a vasútvonal a 456. számú főközlekedési útnak a Hargitára kivezető szelvénye környékén fog haladni, az a körülmény a Hargitafürdő fejlesztési lehetőségeit növeli és forgalmát a jövőben erősen fokozni fogja. A fürdő területére egy pár napon belül külön autóbuszjárat indul Csíkszeredából.

A fürdő területére egyébként több jól vonalazott turistaút is vezet.

2. Területfelhasználási terv:

Amint már említettük, a múltban általános fürdőrendezési terv egészen kis mértékben oldotta meg a fürdőfejlesztési kérdéseket. Az egész terv generális átdolgozásra szorul. Ennek alapja elsősorban egy szakszerű rétegvonalas térkép, amelyet vagy tahiméteres felvétellel, vagy repülő felvétellel lehetne elkészíteni a katonai térképészeti intézet bevonásával.

Ennek elkészülte után, előrelátható körülményekkel meg kell állapítani a fürdőknek a védőterülettel együttes új területét. A védőterületnek legalább 1 km-es gyűrűben kell körülvenni a lakó- és a fürdőüzemi területekkel. A védőterületen semmiféle építkezést, fakivágást megengedni nem szabad és lehetőleg a legeltetést is el kellene tiltani. Itt jelölhető ki a sípálya.

A védőterületen belül a terület felhasználása a következő megfontolásokon alapszik:

a. A borvízforrások feltárása után, a két borvízcsoporthoz az Apafi forrás csoport lesz hivatva szolgálni a melegvizet gyógyfürdőnek.

b. A jelenleg is működő borvízforrás csoportok a hideg fürdők területét szabják meg. Itt halastó is kialakítható.

c. A két fürdőcsoport között kell kialakítani, lehetőleg a főút mentén az úgynevezett fürdőközpontot, ahol is a fürdőigazgatósági, posta, csendőrségi épület, patika, idegenforgalmi iroda, iskola, óvoda, templom és különféle bazárépületek foglalnak helyet.

d. A két fürdőcsoportot jól kialakított kertes zöldövezetek fogják majd körül venni különböző kereskedelmi épületekkel [...]

3. Beépítési módok:

A hétvégi telep telkeinek nagyságát elegendő 100 ölben megszabni, ennél kisebbre nem kívánatos engedélyezni. A szanatóriumok részére kijelölt területek telkeinek nagysága természetesen az említett telkek nagyságánál sokkal nagyobbak lehetnek, hiszen azok rendes parkokkal, nagyszabású kertekkel vannak kapcsolva.

Az általános rendezési terv egysége és a fürdő szépsége érdekében egyidejűleg meg kell állapítani a különféle lakótelepek beépítési módját is. Mindenesetre a beépítési mód egyszer s mindenkorra szabadon álló legyen. Az épületek kialakításánál figyelembe kell venni a helyi jelleget, a környéken kialakult építési módokat, valamint azt, hogy a homlokzat kiképzéseknél a helyszínen levő fa- és kőszerkezetek túlnyomóan érvényesüljenek.

4. Közélelmezés:

Nagyszabású fürdőtelep kialakításánál egyik legfontosabb kérdés a közlelmezés helyes biztosítása. Mivel az üdülők és a betegek gyógyulást kereső élelmi cikkei nagyobbrészt a tej, vaj, túró, sajt, tojás és különféle húsök (csirke, kacsza, marha), ezeknek az élelmiszereknek gazdaságos előállítását nem nagy távolságban biztosítani kell. Megoldásnak kínálkoznak az, hogy a környéki terményvölgyekben speciális termeléssel foglalkozó csángó családokat telepítenének le, akik irányított gazdálkodás mellett a fürdő közlelmezését el tudnák látni.

Szó esett arról, hogy esetleg a Földművelésügyi Minisztérium a Tolva-jos-tetőn mintagazdaságot állít föl, amely esetében ez a telep is nagyban hozzájárulna a fürdő közlelmezéséhez.

5. Közművek:

A fürdő területére természetesen el kell készíteni a vízvezetéki és csatornázási terveket. A vízszerezés kérdése nehézség nélkül megoldható, úgyszintén pusztán anyagi kérdés a csatornázás megoldása. Mivel az erdőszentgyörgyi székelyföldi villamos központ távvezetés a 456. számú főközlekedési út mentén lesz vezetve, innen kiágazással a fürdőterület villanyvilágítását is biztosítani lehet.

Sürgősen megoldandó feladatok

Mivel Csíkcsicsó községnek a fürdő fejlesztés céljaira anyagi lehetősége nincsen és a község vezetősége sem rendelkezik megfelelő tájékozottsággal és felkészültséggel a tervek elkészítéséhez és a lehetőségek elbírálásához, kívánatos volna a fürdő területét Csíkszereda megyei városhoz csatolni. Ebben az esetben a város a városias kialakításra szánt területbe

vonná és sürgősen gondoskodna az általános rendezési tervek elkészítéséről, valamint minden lehetőt megadna az építkezések előmozdítására.

Kíváncsian volna országos propagandát megszervezni, mert nem vitás az, hogy az 1400 m magasságban fakadó gyógyvizek és az előbb felsorolt értékes természeti adottságok Hargitafürdőt európai viszonylatban is kiemelkedő gyógytényezővé avatják.

Az O.T.T.,²⁰ M.A.B.I.²¹ és más tehetősebb közintézmények komolyan foglalkozhatnának üdülők és szanatóriumok építésével.

Kíváncsian volna, ha a székelgyföldi borvizek megvizsgálására és a talajkutatások elvégzésére kijelölt szakbizottság az Apafi források területét mielőbb feltárnák.

Megemlíti végül azt, hogy jelenleg a Hargitafürdő építkezéseivel kapcsolatban a helyzet a következő:

A román hatóságok a csatolt általános rendezési terven feltüntetett telekmegosztást jóváhagyták. Ezen az alapon kb. 12 villa felépült, 4 építés alatt áll, és többen építési engedély kértek azzal az indoklással, hogy az anyagok már a helyszínen rendelkezésre állnak.

A fürdő sorsát tehát most kell sürgősen eldönteni, mert ellenkező esetben egy nagy bizonytalanság és rendszertelenség lesz Európa egyik legkiemelkedőbb klimatikus gyógyhelyén, egy olyan fürdőtelepen, amelyik a magyar vidék kellős közepén a magyarságnak jó érzékét, jó hírnevét volna hivatva hirdetni.²²

Amint a tervezetből kitűnik, egy nagyszabású vállalkozás lehetőségét csillantották meg a helyzettelmérők, hiszen egy európai szintű gyógyfürdő létrehozásában gondolkodtak. Az egyik legnagyobb problémát Hargitafürdő közígazgatási hovatartozása jelentette, ugyanis ez a terület 1898 óta Csíkszicsóhoz tartozott, itt törzskönyvezték be a település nevét.²³

Az 1920–1930-as években, a román hatalom idején a fürdő már egyre inkább Csíkszereda vonzáskörzetébe került, de még jogilag Csicsó községhez tartozott. 1942-ben a két település között ezért megromlott a viszony, és mindkét helység a saját érdekeit próbálta elfogadtatni a központi hatóságokkal (ez a konfliktus még napjainkban is érezhető²⁴). Amint a fentiekben láttuk, a hatóságok inkább Csíkszeredát látták megfelelőbbnek a fürdő fejlesztésére. Szász Gerő csíkszeredai polgármester ezért a legfontosabb feladatnak

²⁰ Országos Testnevelési Tanács.

²¹ Magánalkalmazottak Biztosító Intézete.

²² RNLHmH Fond: Lucrări privind sistematizarea oraşului, 59/1943. dosszié, 75–80. f.

²³ L.: Hargitafürdő honlapján: <<http://www.hargitafurdo.ro/index.php?m=2>> (letöltve: 2015. 04. 10.).

²⁴ SZONDY Zoltán: „Úgy hívták Csicsói Hargita”, *Hargita Népe*, XX. évf. (2009. február 18.) 33. szám.

Hargitafürdőnek a megyeszékhelyhez való csatolását tűzte ki, aminek érdekében igyekezett minden szálát megmozgatni. 1943. január 27-én a következő jelentéssel fordult az alispán úrhoz:

Tisztelettel jelentem, hogy 1942. év nyarán városom általános rendezési tervének elkészítése céljából a M. Kir. Iparügyi Miniszter Úrtól szakértőt kértem. A leküldött szakértő, Piskolthy Ferenc miniszteri főmérnök közreműködésével időt szakítottam a Hargitafürdő fejlesztési tervének elkészítésére is, segítséget akarva nyújtani Csíkcsicsó községnek a fürdő fejlesztéséhez. Ezen fejlesztési tervezetet a M. Kir. Iparügyi Miniszter Úr 54.215/XV.-1942 számú rendeletével jóváhagyta és mint legsürgetőbb feladatot jelölte meg, hogy a fürdőt közigazgatásilag városomhoz csatolják. A fenti fejlesztési tervezetet azért készítettem el, mert véleményem szerint a Hargitafürdő fejlődése nem csak Csicsó községnek a magánügye, hanem szoros összefüggésben van városom fejlődésével és a fürdő minél előbbi rendbehozása az egész székelységnek érdeke.

Azáltal, hogy a fürdőt esetleg városomhoz csatolják közigazgatásilag, Csicsó község vagyoni jogi helyzete nem változik meg és ezáltal városom a falu vagyonát nem szerzi meg mint azt Csíkcsicsó község képviselőtestülete a 32/1942. számú határozatában megállapította. Ezen határozatban foglaltakból az tűnik ki, hogy Csíkcsicsó község képviselőtestülete az általam készített fürdő fejlesztési tervét nem is tanulmányozta és a fürdő közigazgatásilag való elszakítását a községtől rendkívül károsnak tartja. A határozat hangneme meg olyan, mintha az általam felvetett gondolat erkölcsileg meg nem engedhető volna.

Ezen okok miatt tisztelettel jelentem, hogy a képviselőtestület határozatát fel fogom terjeszteni a M. Kir. Iparügyi Miniszter Úrhoz, hogy az egész ügyet véleményezze, tegye át a M. Kir. Belügyminiszter Úrhoz a képviselőtestületi határozatban foglaltak felülvizsgálása céljából.²⁵

Arról nincsenek adataink, mennyire tanulmányozhatta át Csicsó község vezetősége a terveket, viszont a levéltári adatok arra engednek következtetni, hogy Hargitafürdő modernizációs terve, ha nem is volt titok, de mindenképpen Szász Gerő polgármester magánvállalkozásának tekinthető, hiszen elfelejtette értesíteni erről az Országos Magyar Idegenforgalmi Hivatalt, így 1943. október 2-án felszólítást kapott, hogy küldje el a fejlesztési terv másolatát, és utasították, hogy a közeljövőben értesítse a hivatalt, amennyiben idegenforgalmi ügyben rendelkezik.²⁶

²⁵ RNLHmH Fond: Lucrări privind sistematizarea oraşului, 59/1943. dosszié, 9. f.

²⁶ Uo., 112. f.

Ugyancsak egy nagyberuházást készült megvalósítani Hargitafürdön a honvédség. A csíkszeredai képviselőtestület jóváhagyta a magyar királyi hadsereg kolozsvári IX. honvédhadtest parancsnokságának azon kérését, hogy alakítsanak ki egy gyakorló- és sítábort a katonák számára. A város elöljárói elfogadták a kérést, hiszen ez idegenforgalmi szempontból előnyt jelenthetett a városnak. Habár megjegyezték, hogy a város kicsi és szegény, állam- és pótladóból tudja csak fedezni a rendes kiadásait, mégis erkölcsi kötelességnek tartják, hogy a sí- és gyakorlótábor költségeihez hozzájáruljanak. Így megszavaztak 5000 pengő támogatást.²⁷ A hadsereg a Hargitán már fenn tartott egy méntelepet, ami a háborús viszonyok közepette szintén jelentős anyagi beruházást jelentett.

A négy év magyar uralom nem volt elég arra, hogy ezt a világhírű klimatikus gyógyfürdőt megvalósítsák, hiszen a második világháború végén Észak-Erdély újból Romániához került, és elkezdődött egy másfajta hatalmi berendezkedés, amely már nem tekintette kiemelt fontosságú régiónak Székelyföldet, és ezért elmaradtak a nagyberuházások. Ettől függetlenül a fürdő a 20. század második felében továbbra is közkedvelt turistahelyként működött, főleg a környékbeliek számára, sok reumatikus betegségben szenvedő ember kereste a fürdőt a gyógyulását, ugyanakkor az itt kialakított bánya sok éven át munkahelyet biztosított a helyieknek.

Manapság újra népszerűvé kezd válni az üdülő, hiszen ma már több szolgáltatási egység igyekszik télen és nyáron is kielégíteni a kirándulók, turisták és természetjárók igényeit, viszont a fürdő európai szintű kiépítése még várat magára.

*

A tanulmány egyik célja az volt, hogy bepillantást nyerjünk a *kis magyar világ* időszakában készült fejlesztési tervekbe, másodsorban pedig hogy a leírtak alapján ötletet nyújtson e térség jövőbeni fejlesztésével kapcsolatban. Így talán nem válik hiábavalóvá a több mint hetven évvel ezelőtti megálmodott, Európa egyik legszebb klimatikus gyógyfürdőjének eszményképe.

²⁷ RNLHmH Fond: Közgyűlési jegyzőkönyvek, 294/1942. dosszié, 41. f.